

Målnummer:	Ö1001-91	Avdelning:	
Domsnummer:	SÖ240-92		
Avgörandedatum:	1992-05-12		
Rubrik:	Under åberopande av en icke fastställd skattefordran sökte staten en gäldenär i konkurs. I konkursansökningen hänvisades till att betalningssäkring beviljats för ett belopp motsvarande den åberopade skattefordringen. Fråga om staten styrkt sin behörighet att begära gäldenären i konkurs. Tillika fråga om presumtionsregeln i 2 kap 8 § KL kan analogt tillämpas när gäldenären vid verkställighet av betalningssäkring befunnits sakna utmätningsbara tillgångar.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 2 kap. 6 § tredje st. konkurslagen (1987:672)• 2 kap. 8 § konkurslagen (1987:672)		
Rättsfall:	NJA 1956 s. 417		

REFERAT

Genom beslut d 4 mars 1991 förordnade länsrätten i Kalmar län att, med omedelbar verkan och till dess att annorlunda förordnades, så mycket av Equipment Leasing i Malmö AB:s egendom som svarade mot ett fordringsbelopp av 52 400 000 kr fick tas i anspråk genom betalningssäkring. Den åberopade fordringen avsåg tillkommande skatt för räkenskapsåret 1 jan 1988-30 april 1989, baserad på en nettointäkt av 65 605 286 kr, samt skattetillägg, kvarskatteavgift och respitränta.

Vid verkställighet av beslutet om betalningssäkring hos Equipment d 5 mars 1991 betalningssäkrades aktier till ett angivet värde av 21 050 000 kr, varvid antecknades att oklarhet rådde om vem som ägde aktierna, samt en Equipments fordran på Stierninvest AB, uppgående till 65 605 286 kr. Genom beslut d 6 mars 1991 avskrevs ärendet hos kronofogdemyndigheten på den grunden att gäldenären saknade kända utmätningsbara tillgångar till täckande av skulden.

Staten genom kronofogdemyndigheten i Kalmar län ansökte vid Västerviks TR om att Equipment skulle försättas i konkurs. Som grund för yrkandet anfördes att bolaget, som häftade i skuld till staten för obetalda skatter och avgifter med 52 400 000 kr, var på obestånd. Eftersom bolaget vid verkställighet enligt 4 kap UB saknat tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen skulle det enligt 2 kap 8 § KL anses insolvent.

Equipment bestred bifall till konkursansökningen och gjorde gällande att bolaget inte var på obestånd och att presumtionsregeln i 2 kap 8 § KL inte var tillämplig, eftersom statens fordran ännu ej fastställts.

Till utveckling av sin talan anförde kronofogdemyndigheten bl a: Statens fordran uppkom i och med att bolagets räkenskapsår gick till ända d 30 april 1989. Fordringen har dokumenterats genom länsrättens beslut om betalningssäkring d 4 mars 1991. Staten anser därför att det är uppenbart att en fordran på 52,4 milj kr finns. Det är inte betalningssäkringen i sig som är grund för ansökningen utan den skattefordran som uppstått på grund av affärshändelserna i bolaget under räkenskapsåret. Equipment har inte visat att bolaget kan betala denna skuld till staten.

Equipment anförde till utveckling av sitt bestridande: Det vitsordas att

Equipment gjorde en vinst i den av staten angivna storleksordningen - 65 milj kr - redovisningsåret 1988/89. Den skatt som slutligen kommer att drabba bolaget det aktuella redovisningsåret är dock inte bestämd. Det kan inte vitsordas att statens fordran slutligen kommer att uppgå till det påstådda beloppet, även om det sannolikt kommer att uppstå en skatteskuld för det aktuella redovisningsåret. Skattefordran har inte blivit fastställd genom underskriven debiteringslängd, skönstaxering eller eftertaxering. Länsrättens beslut om betalningssäkring kan inte läggas till grund för en konkurs eller, när betalningssäkringen misslyckats, för tillämpning av presumtionsbestämmelserna i 2 kap 8 § KL. Betalningssäkring är endast en säkerhetsåtgärd och närmast att jämföra med ett beslut om kvarstad. Någon utmättningsbar fordran finns inte fastställd idag. När statens eventuella fordran för det aktuella räkenskapsåret en gång fastställts kan betalning sannolikt ske.

TR:n (rådmannen Lundgren) anförde i slutligt beslut d 26 april 1991 under rubriken

Skäl bl a: Ostridigt är att staten har en latent fordran hos Equipment. Avgörande för om staten nu skall kunna lägga denna fordran på skatt till grund för en konkursansökan är inte den tidpunkt då fordringen fastställts eller än mindre dess förfallodag utan den tidpunkt då fordran skall anses ha uppkommit. Denna tidpunkt måste enligt TR:n anses ha inträffat den dag då möjlighet att vidtaga ytterligare rättshandlingar som kunnat påverka räkenskapsårets resultat gått till ända dvs senast vid redovisningsårets slut d 30 april 1989. Även om skattens storlek ännu ej fastställts måste således staten, vilket ju även vitsordats, anses ha en fordran som kan läggas till grund för ansökan om konkurs.

Vid bedömningen av om Equipment är på obestånd är följande att beakta.

Betalningssäkring innebär endast en åtgärd för att skydda borgenärens betalningsanspråk fram till dess fordringen frivilligt betalas eller får drivas in. Statens fordran har som ovan anförts ännu ej fastställts. Equipment saknar därför en möjlighet att med befriande verkan betala fordringen. Ej heller föreligger förutsättningar för att driva in statens fordran med stöd av bestämmelserna om utmätning i UB. Väsentliga skillnader råder således i förhållande till utmätning. Vid angivna förhållanden föreligger enligt TR:ns mening ej förutsättning för tillämpning av presumtionsregeln om insolvens i 2 kap 8 § KL.

Efter övervägande av olika omständigheter fann TR:n att "så stort utrymme för tvivel måste anses råda om Equipments betalningsoförmåga ej endast är tillfällig att det, mot Equipments bestridande, ej kan anses tillförlitligen visat att Equipment är på obestånd".

TR:ns beslut. TR:n lämnade konkursansökningen utan bifall.

Riksskatteverket anförde besvär i Göta HovR och yrkade bifall till konkursansökningen.

Equipment bestred ändring.

HovR:n (hovrättspresidenten Petri, hovrättsrådet Radtke, referent, och hovrättsassessorn Karlsson) anförde i beslut d 28 maj 1991 under rubriken

Skäl bla: HovR:n finner liksom TR:n att staten har en fordran på Equipment som kan läggas till grund för en ansökan om konkurs. Staten har hävdatt att beloppet i enlighet med länsrättens beslut d 4 mars 1991 uppgår till 52 400 000 kr. Equipment har ej i sak ifrågasatt beloppet.

Vad gäller frågan om obestånd antecknades vid förrättning för verkställighet av betalningssäkring d 5 mars 1991 hos Equipment tillgångar i form av aktier i tre bolag samt en fordran om ca 65 000 000 kr på Stierninvest. Betalningssäkring

verkställdes intill ett belopp om 52 400 000 kr. Den 6 mars 1991 noterade kronofogdemyndigheten i en utredningsrapport att Equipment saknade utmättningsbara tillgångar.

HovR:n fann på anförda skäl att de betalningssäkrade aktierna saknade värde och att Stierninvest saknade förmåga att betala Equipments betalningssäkrade fordran, i vart fall till täckande av statens fordran mot Equipment. Mot denna bakgrund fann HovR:n att Equipment befann sig på obestånd, i följd varav statens yrkande om konkurs skulle bifallas.

HovR:ns beslut. Med ändring av TR:ns beslut försätter HovR:n Equipment Leasing i Malmö AB i konkurs enligt 1 kap 2 § KL.

Equipment (ombud advokaten H.S.) anförde besvär och yrkade att HD skulle upphäva konkursbeslutet.

Riksskatteverket bestred ändring.

HD avgjorde målet efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Walldén, föreslog i betänkande följande beslut:

Skäl. Staten har som grund för konkursansökan åberopat att bolaget vid verkställighet enligt 4 kap UB saknat tillgångar till full betalning av utmättningsfordringen och därför enligt 2 kap 8 § KL (1987:672) skall anses vara insolvent om inte annat visas.

Enligt den allmänna regeln i 5 kap 1 § KL får skattefordringar göras gällande i en konkurs om de uppkommit innan konkursbeslutet meddelades. Detta gäller även om de inte är förfallna till betalning (2 st).

Att bestämma tidpunkten för en skattefordrans uppkomst kan i viss utsträckning medföra svårigheter. I fråga om direkta skatter torde åtminstone som huvudregel gälla att fordran på slutlig skatt uppkommer i och med beskattningsårets utgång (Welamson, Konkurs, 1988, s 119). Således gäller enligt 3 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar förmånsrätt i konkurs för skattefordringar under förutsättning att den tidsrymd till vilken skatten hänförs sig gått till ända innan beslutet om konkurs meddelades.

Fordran som ligger till grund för konkursansökan i förevarande mål avser obetalda skatter och avgifter gällande taxeringsåret 1990. Beskattningsåret utgör bolagets räkenskapsår, dvs perioden d 1 jan 1988-d 30 april 1989. Något lagakraftäggande beslut i taxeringsfrågan föreligger ännu inte. Frågan om och i vilken mån staten har en fordran mot bolaget får därför, i enlighet med den princip som kommit till uttryck i tidigare avgöranden av HD, prövas självständigt i konkursmålet på grundval av det åberopade materialet (NJA 1956 s 417, NJA 1981 s 395, NJA 1981 C 51 och NJA 1989 s 378). I de av staten åberopade revisionspromemoriorna föreslås en eftertaxering av bolaget med 65 605 286 kr. Staten har hävdade att skattefordran motsvarar det belopp beslutet om betalningssäkring avser.

Det kan visserligen inte uteslutas att statens fordran i det följande taxeringsförfarandet kommer att fastställas till ett lägre belopp. På den föreliggande utredningen får det emellertid antas att bolaget för taxeringsåret 1990 kommer att påföras skatter och avgifter med ansevärd belopp. På grundval av vad som i samband med verkställighet av betalningssäkringen framkommit vid förrättning enligt 4 kap UB angående bolagets betalningsförmåga och då annat inte visats får bolaget därför anses inte kunna till fullo betala konkursfordran och därmed vara på obestånd.

HD:s avgörande. HD fastställer HovR:ns beslut.

HD (JustR:n Knutsson, Bengtsson, Lars A Beckman, referent, Törnell och Lambe) fattade följande slutliga beslut:

Skäl. Equipment har till stöd för sitt yrkande om upphävande av konkursbeslutet åberopat dels att den fordran som lagts till grund för beslutet varit vid konkurstidpunkten så obestämd att den inte kan anses utgöra en konkursfordran, dels att det föreligger en så stor oklarhet om Equipments ställning på konkursdagen att det inte kan anses visat att bolaget då befunnit sig på obestånd.

Den fordran som staten lagt till grund för konkursansökningen avser tillkommande skatt, skattetillägg, kvarskatteavgift och respitränta, allt gällande taxeringsåret 1990. Den åberopade fordringen uppgår till 52 400 000 kr, varav 34 114 748 kr utgör tillkommande skatt. Till styrkande av fordringen har staten i konkursansökningen åberopat att länsrätten i Kalmar län d 4 mars 1991 interimistiskt beslutat att så mycket av Equipments egendom som svarade mot ett fordringsbelopp om 52 400 000 kr fick tas i anspråk genom betalningssäkring. Länsrätten har d 27 mars 1991 - sedan Equipment inte avhört inom förelagd tid - fastställt det tidigare beslutet.

Av 2 kap 6 § 3 st KL (1987:672) framgår att en borgenär skall, om hans fordran inte fastställts i närmare angiven ordning, styrka sin behörighet att begära gäldenären i konkurs. Samma bevisregler skall härvid tillämpas som i ett vanligt fordringsmål (jfr Welamson, Konkursrätt, 1961, s 36). Något beslut i taxeringsfrågan föreligger ännu inte. Enligt 1 § 2 st lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter får, om en fordran inte är fastställd, betalningssäkring ske om det finns sannolika skäl för att fordringen kommer att fastställas. I mål om betalningssäkring ställs följaktligen ett lägre beviskrav än i fordringsmål. Att staten utverkat betalningssäkring för en icke fastställd skattefordran utgör därför inte tillräcklig bevisning för att staten också har behörighet att begära gäldenären i konkurs.

Staten har i HD hänvisat till att Equipment till skattemyndigheten insänt en justerad bokföring för räkenskapsåret d 1 jan 1988-d 30 april 1989 och att det av balansrapporten, som daterats d 12 juni 1991, framgår att Equipment vid räkenskapsårets utgång hade en skatteskuld uppgående till 42 427 245 kr, dvs ett högre belopp än den fordran på tillkommande skatt som ligger till grund för beslutet om betalningssäkring. Staten har vidare hänfört sig till en av skatteförvaltningen d 22 okt 1991 avgiven revisionspromemoria enligt vilken staten har en skattefordran som kan beräknas uppgå till minst det belopp som staten lagt till grund för sin konkursansökan. Av promemorian framgår att Equipment, som tillställts ett förslag till promemoria, inte gjort några invändningar mot förslaget.

Equipment har inte heller i detta mål framfört några invändningar mot revisionspromemorian.

Genom vad sålunda förekommit får staten anses ha styrkt sin behörighet att begära Equipment i konkurs.

Staten har grundat sitt påstående om visat obestånd hos Equipment på 2 kap 8 § KL, d v s på att gäldenären vid verkställighet enligt 4 kap UB saknat tillgångar till full betalning av utmätningensfordringen. I målet förekommer dock ingen utmätningensfordran. Frågan är då om bestämmelsen kan tillämpas även vid verkställighet som avser betalningssäkring.

Enligt 11 § betalningssäkringslagen skall i fråga om verkställighet av betalningssäkring tillämpas vad som föreskrivs om utmätning i 4 kap UB med vissa närmare angivna undantag. Det innebär att verkställighet i princip skall ske i den ordning och enligt de villkor som gäller vid utmätning för den fordran vars betalning avsetts att säkerställas. Av uttalanden i förarbetena till bestämmelsen (prop 1978/79:28 s 151) framgår att hänvisningen till reglerna

om utmätning inte syftar till att de rättsverkningar som är knutna till utmätning skall inträda även vid betalningssäkring.

Det förhållandet att utmätningsreglerna tillämpas vid verkställighet av betalningssäkring och att således samma förfarande som vid utmätning används för att konstatera att gäldenären saknar utmättningsbara tillgångar till täckande av skulden talar visserligen för att även presumtionsregeln i 2 kap 8 § KL borde kunna tillämpas vid betalningssäkring. Det går emellertid inte att bortse från att betalningssäkring kan, såsom i detta fall, verkställas innan någon fordran ännu fastställts och att gäldenären då inte på samma sätt som när det gäller en exigibel fordran behöver hålla sig betalningsförmögen. Den omständigheten att vid verkställighetsförrättningen inte anträffas några utmättningsbara tillgångar innebär därför inte samma presumtion för obestånd som när en utmätning misslyckas. Med hänsyn härtill kan det inte anses föreligga förutsättning för en analog tillämpning av presumtionsregeln i 2 kap 8 § KL vid verkställighet av betalningssäkring.

Det anförda innebär att staten har att styrka Equipments obestånd enligt vanliga regler.

I HD har staten ingett konkursbouppteckningen, daterad d 15 juli 1991, samt protokoll d 22 juli 1991 från edgångssammanträde med enda styrelseledamoten P.P.. Av konkursbouppteckningen framgår att Equipment saknar andra tillgångar än aktier i vissa dotterföretag, vilka aktier antecknats sakna värde, samt en fordran på Stierninvest AB uppgående till 65 605 286 kr. Även den fordringen har antecknats sakna värde. Som skuld har uppförts statens skattefordran på 52 400 000 kr. Bouppteckningen utvisar följaktligen en brist i boet uppgående till sistnämnda belopp. Vid edgångssammanträdet har P.P. bl a uppgett att Equipment inte längre har någon fordran på Stierninvest. Uppgifterna i konkursbouppteckningen och i protokollet från edgångssammanträdet har inte föranlett några erinringar i målet från Equipments sida.

På grund av det anförda finner HD visat att Equipment är på obestånd. HovR:ns beslut att försätta Equipment i konkurs skall därför fastställas.

HD:s avgörande. HD fastställer det slut vartill HovR:n kommit.

Sökord: Konkurs; Obestånd; Betalningssäkring; Konkursfordran

Litteratur:
